

■ Internationell Kvinnokonferens

Ingår i Inspiration Latinamerika

10-11 oktober, 2009

Rinkeby, Stockholm

Konferensdokumentation *VIF*

Deltagande demokrati - Kvinnors frigörelse

Befrielseologi och andra strategier mot religiöst förtryck

Medverkande	Yulia Evina Bhara, Nationella enhetspartiet, Papernas, Indonesien Reihana Mohideen, Arbetande Massornas Parti, PLM, Filippinerna Wilson Pianissola, MST, Brasilien
Samtalsledare	Ann-Margarethe Livh
Rapportör	Nisse Sandqvist

Ann-Margarethe Livh: Religiösa samfund har inte haft något särskilt starkt inflytande i Sverige i modern tid. På senare år har med framför allt en ökad invandring flera starka religiösa grupper växt fram, bland annat här i Rinkeby. Exempelvis muslimska, judiska och katolska organisationer kan vara problematiska på olika sätt, hur ska vi se på det? Måste man som feminist förkasta religionen helt, eller finns det möjligheter att modernisera religionen och få den att gå i rätt riktning?

Yulia Evina Bhara: Även om religioner i sig ofta har reaktionära och obehagliga sidor finns det också delar som kan ses som progressiva. Det finns många som använt religionens vishet för att kämpa för demokrati. Religionen som en moralisk riktlinje är inget främmande för folkrörelserna. Kartini är en välkänd indonesisk pionjär i kvinnorörelsen. I kampen använde hon ofta religionen för att få folks förtroende och medhåll.

Religioner som har patriarkala och konservativa strukturer, har utnyttjats av kolonialmakten för att slå ned den progressiva rörelsen som växte under kolonialtiden. Historiskt har exemplen på religiöst motiverat förtryck varit många. Under holländskt styre användes äktenskap som ett religionens vapen för att kuva kvinnorna i den starka befrielseörelsen. General Suharto gjorde kommunismen till religionens fiende för att på så sätt slå ut vänstern.

Men i dag finns en feministrörelse på frammarsch och den har som mål att få inflytande på bred front. Vissa av dem är religiösa och andra inte. Vi söker samarbete med de muslimska kvinnoorganisationer som är progressiva och som med sina många medlemmar har stor tyngd.

Ann-Margarethe Livh: Om jag förstår dig rätt så finns det progressiva muslimska organisationer i Indonesien och att det går att utveckla religiösa rörelser att bli feministiska.

Yulia Evina Bhara: Det finns stora organisationer som har representanter i parlamentet och på myndighetsnivå som vi har samarbetat med, för de kan vara en progressiv kraft.

Ann-Margarethe Livh: Men jag tror att i olika län i Indonesien finns det också konservativa delar av islam, eller hur?

Yulia Evina Bhara: Vissa län styrs av sharialagar. I västra Sumatra måste till exempel alla kvinnliga studenter ha heltäckande klädesplagg, fastän de inte är muslimer. Ett annat exempel är en vän och kamrat till mig som blev stoppad av polis och anklagad för att vara prostituerad eftersom hon hade smink i väskan. Hon fick sitta i fängelse i tre dagar. Shari-alagarna har inte införts huvudsakligen på grund av tryck från befolkningen, utan på grund av att politiker sett det som ett sätt att befästa sin makt.

Ann-Margarethe Livh: Nu går vi vidare till Latinamerika där vi till exempel har katolska kyrkan som är konservativ med sitt krav att förbjuda abort. Samtidigt finns befrielseologi som är radikal. Är det möjligt att ha en radikal katolsk kyrka i Latinamerika?

Wilson Pianissola: I den katolska kyrkan har det skapats ett utrymme för sociala rörelser och andra delar av samhället att engagera sig genom befrielseologi. Kyrkan har länge arbetat med sociala frågor genom att bilda kommittéer, till exempel för jordreformer. När MST bildades var det med stöd från kyrkan. Som fristående organisation kan MST dock kritisera kyrkan när det är nödvändigt. Andra religioner har hittat in i MST och därmed uppstår teologiska diskussioner och bönen har på sina håll fått större utrymme, framför allt bland yngre aktivister. Det är viktigt att vårda kamp- och kamratrelationerna inom rörelsen, för att behålla fokus på kampen för gemensamma intressen. Kvinnans roll diskuteras inom MST i olika forum. Organisationen har ingen fastslagen syn på exempelvis abort, men liksom inom den katolska kyrkan finns en progressiv strömning som vill driva på för legalisering. Målet för MST är att utveckla det sociala – människorna – i diskussion och därmed lyfta även köns- och jämställdhetsfrågor.

Reihana Mohideen: Religion har alltid varit politiskt. Sociala frågor i kyrkan är ingenting nytt, och ända sedan inkquisitionen i Europa har religionen varit makthavarnas vapen. I modern tid har Bushs kristna religiösa fundamentalism fått rättfärdiga och bekräfta imperialismens intressen. USA är ett av världens mäktigaste länder och därför är just det exemplet så skrämmande. Men det är också viktigt att ta med andra exempel på religiösa grupper med maktanspråk, som till exempel Afghanistans talibaner och Indiens hindufundamentalister och nationalisterna. I Sri Lanka har vi buddistiska rörelser som går i spetsen för kriget. Det finns en föreställning om buddismen som en pacifistisk religion men det är tyvärr inte sant. I Filippinerna har vi den katolska fundamentalistiska kyrkan som är emot preventiv och reproduktiv hälsa. Men katolska kyrkan var också viktig för att få bort diktaturen på 80-talet och vänstern samarbetade med den. Vi måste förstå de här historiska sammanhangen för att få perspektiv på vad vi ser idag.

Det finns en ökning av religiösa fundamentalister, men vi kallar dem inte bara för religiösa fundamentalister. Det är en sak om man individuellt vill vara väldigt religiös, men det här är en rörelse som har politiska program, vill blanda sig i politiken och ta statsmakten. Så vi talar om dem som den politiskt fundamentalistiska religiösa rörelsen, den skillnaden är viktig. Denna politiskt-religiösa fundamentalism växte fram tillsammans med den nyliberala vägen. Vi försöker analysera sambandet mellan förekomsten av de två rörelserna samtidigt.

Jag pratade med kamrater i Pakistan om samarbete med religiösa grupper och de sade "Hur kan vi arbeta med de här människorna? De försöker döda oss." Det är ett annat sammanhang i Pakistan, där har vi att göra med antisocialistiska talibaner och riktigt fundamentalistiska ideologiska rörelser. Så när våra pakistanska kamrater säger "de vill döda oss" så skojar de inte, talibanerna vill verkligen döda dem. Så en allians med religiösa fundamentalister är inte ett alternativ i Pakistan. I andra politiska sammanhang är det annorlunda. Vår unga kamrat från Libanon pratade till exempel om samarbete med Hizbollah i motståndet mot Israels invasion 2006.

Ann-Margarethe Livh: Den fundamentalistiska rörelsen blir starkare och starkare och då måste den feministiska rörelsen ha strategier för att bemöta det.

Reihana Mohideen: När det gäller Filippinerna och andra länder där kyrkan och islamiska institutioner och organisationer spelar en politisk och social roll, måste vi se över möjligheten till allianser. Men vi måste också lära oss av de allianser som varit. Om den feministiska rörelsen kompromissar eller förhandlar bort för mycket av sin radikalitet kommer den att få betala ett högt politiskt pris för eftergifterna. Det finns delar av kvinnorörelsen, där jag har goda vänner, som vägrar ha något att göra med katolska kyrkan. Jag förstår deras ståndpunkt men håller inte med. Men det stämmer att vi har förhandlat bort vissa av våra kvinnopolitiska ståndpunkter för att få igenom taktiska allianser. Där måste vi hålla fast vid våra principer mycket bättre.

Yulia Evina Bhara: I Indonesien måste vi få våra allianser med progressiva organisationer att växa, det är viktigt att vara med i parlamentet och de styrande organen. Vi måste också få chansen till inflytande på högre nivå. Den feministiska kampen kan inte bara bedrivas på lokal och utomparlamentarisk nivå – målet måste också vara att ta högre poster i samhället.

Ann-Margarethe Livh: Många feministiska rörelser upplever att kvinnors rättigheter har råkat ut för en backlash, här i Sverige och på andra håll. Inom katolska kyrkan, till exempel, slåss kvinnor för att få behålla rätten till skilsmässa. Stämmer det med uppfattningen i Latinamerika? Kan befrielseologi vara ett sätt att bryta tillbakagången?

Wilson Pianissola: Inom den katolska kyrkan finns olika läger. Det finns ett socialt myller, där frågor av många olika slag diskuteras fram och tillbaka. I kvinnofrågorna förekommer till exempel mobilisering i form av namnsamlingar, vilket är bra för att skapa politiskt tryck bakom kraven. När vi diskuterar en specifik fråga kan vi få en ganska stark kraft tillsammans med den katolska kyrkan.

Kommentar från publiken: Evangeliska kyrkor med extremkonservativa åsikter är på snabb framväxt i Brasilien och utgör ett hot mot de framsteg som ändå har gjorts. Här har president Lula intagit en i huvudsak positiv roll, och för att motarbeta de extrema religiösa grupperna är också fördelningspolitiken avgörande.

Kommentar från publiken: I Nepal försöker daliterna införliva sig i samhället. Men de religiösa krafterna hämtar sin näring just bland daliter, och försöker hypnotisera och desillusionera dem. Det behövs en strategisk satsning på just de fattigaste områdena, för att upplysa om den feministiska rörelsens ideal och för att sekularisera massorna.

Reihana Mohideen: Det är reaktionärerna som har det mest omfattande basarbetet. Den antisocialistiska propagandan slår lättast rot bland de fattiga – där har vi en avgörande konflikt om samma målgrupp och vi måste gå vinnande ur den konflikten.

Yulia Evina Bhara: Vi har mycket att göra. Strategierna för demokrati och kvinnors frigörelse hör ihop och de måste hela tiden utvecklas.

Wilson Pianissola: Vi måste fortsätta expandera vår rörelse, så även kvinnor inkluderas i samhällslivet i större utsträckning. ■